

УДК 378.11(092)

О.М.Завальнюк

Унікальна жінка, яка змінила свій факультет (до ювілею професора П.С.Каньоси)

У статті розглядаються та аналізуються основні етапи життя, педагогічної і наукової діяльності колишнього декана педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, професора Павлини Степанівни Каньоси.

Ключові слова: П.С.Каньоса, декан, педагогічний факультет, професор.

З-поміж активних будівничих незалежної України особливе місце посідають українські жінки, які, не відстаючи від чоловіків, дуже часто посідають лідерські позиції у різних сферах життя країни. Однією із таких невтомних, подвижницьких постатей є Павлина Степанівна Каньоса, яскрава представниця подільської науково-педагогічної інтелігенції.

“Мені завжди на життєвому шляху зустрічалися чудові наставники, доброзичливі, інтелігентні люди, високоосвічені педагоги”, – говорить вона. Тому й девізом свого життя обрала слова класика української літератури М.Т.Рильського: “Якщо хочеш зробити зло – сім раз відміряй – і не зроби, а добро роби – не міряючи”. Хто знає й зустрічається з цією врівноваженою, інтелігентною жінкою, той переконується у її відданості обраному кредо.

Народилася Павлина Степанівна Каньоса (Ткачук) 8 червня 1949 року в сім'ї колгоспників у мальовничому селі Грушківці (тоді ще Війтівці) Летичівського району Хмельницької області шостою дитиною. Повоєнні роки не були легкими для співвітчизників. Важкими вони були і для сільських дітей. Старші сестрички Галина – 16 років та 14-річна Марія (котрі вижили в лихоліття 1946–1947 рр.) опікувалися маленькою сестричкою. Батько з дарунками війни – контузіїми – помер, коли їй не було ще й року. Тягар виховання дітей (хоча для вдови це була єдина втіха) ліг на плечі матері – Олени Микитівни Ткачук.

“Важка доля випала матері, – розповідає Павлина Степанівна. – Народилася Олена Микитівна 1910 року в сім'ї селянина-середняка, в якого було декілька десятин землі, дві пари коней ... і шестеро дітей. Працювали на полі всі: від старшого до найменшого. У “славнозвісній 30-ті” сім'ю розкуркулили: забрали землю, коні, все з хати (навіть подушки і рядна). Єдине “щастя”, що не відправили діда Микиту до Сибіру. Рятувалися, як могли. Незважаючи на труднощі, Микита Федорович і Параска Федорівна розуміли, що в той час важливим було дати дітям освіту. Трьом дітям (найстарший – Григорій – набув фаху льотчика; Віталій – став бухгалтером; Люба закінчила вищий технічний навчальний заклад, після закінчення якого працювала інженером на одному із заводів у місті Горькому – нині Нижній Новгород) спромогли дати освіту, а інші (Настя, Олена та Віра) мали лікнеп. Не повернувся з війни Григорій – пропав безвісти; пройшовши через страху блокаду Ленінграда, повернувся Віталій; залишилися вдовами

Настя й Олена. Разом із односельцями відбудовували вдови сільське господарство.

Працювала мама в колгоспі на різних роботах, а в повоєнні часи була ланковою в польовій бригаді”.

З дитинства пам’ятає Павліна Степанівна, як вранці вставала, а мами дома вже не було – на полі, і тільки ввечері, повернувшись з роботи та обійшовши господарство, затемна входила до хати. Старші вже “вилетіли” з гнізда і єдиним помічником залишалася наймолодша донька. Незважаючи на такий шалений ритм роботи, мама завжди малій Павлінці (тільки так вона називала донечку) розповідала казку. Найчастіше це були вигадані нею ж розповіді, які запам’яталися на все життя. А ще згадує ювілярка: “Ніколи не пам’ятаю маму злою чи розлюченою, ніколи вона не підвищувала голос, але тихе, лагідне, переконливе слово мами було законом. Добррозичливість і теплота панували в сім’ї”.

У шість років Павліна пішла в перший клас Грушковецької семирічної (на той час) школи. У класі були діти віку від семи до десяти років і шестирічну дівчинку не записували до школи: у двох паралельних класах було понад шістьдесят дітей. Усі сусідські діти, з якими гралася Павліна на вулиці, пішли до школи і вона просила маму відвести її теж. Уже після першого вересня мати відвела доньку до школи, де навчала першокласників сільська вчителька – Зінаїда Сильвестрівна Канцелієва (Розпутняк). Дмовились: нехай дівчинка ходить з дітьми до школи, а як набридне, то залишиться дома до наступного року. “Дуже важко було Павлінці в школі. – пригадувала сестра Марія. – Ніяк не могла навчитися писати в рядок. Виходило лише по діагоналі: з одного кутка аркуша в інший”. Але і цю “проблему” досвідчена й уважна Зінаїда Сильвестрівна виправила: учениця навчилася писати й перейняла каліграфічний почерк своєї першої мудрої вчительки.

З вдячністю, повагою і любов’ю відгукується Павліна Степанівна про своїх учителів-односельчан, які багато сил і знань віддавали дітям: Настасію Іванівну Стецюк – вчительку української мови і літератури, вона ж навчила основ німецької мови; Ніну Павлівну Солопан (росіянку), яка ввела у світ російської мови та літератури; Антоніну Яківну Ковтун – учительку алгебри і геометрії; Ніну Василівну Гуменюк – учительку фізики. У школі вже на той час були обладнані кабінети фізики, хімії, математики, багата шкільна бібліотека, якою завідувала Ганна Макарівна. Період навчання був насичений різними заходами: збори загону, дружини (учні-піонери були членами піонерської дружини); у 8-му класі – комсомольські збори, вечори, присвячені різним календарним датам або вечори відпочинку, конкурси, огляди художньої самодіяльності. Жодні урочистості у селі не проходили без концертів, підготовлених учнями школи. Організаторами всіх заходів була старша піонервожата Тетяна Йосипівна Криськова. Все це гуртувало колектив, формувало вміння спілкуватися, триматися на подіумі. Павліна завжди була серед організаторів і активних учасників різних заходів; обиралася головою ради загону, дружини. А дома треба було допомагати матусі: нарвати кропиви свиням, іншого бур’яну чи трави для корови. Вже після сьомого класу разом

із однокласниками ходили на тік, до зерноочисних машин, допомагала в полі збирати картоплю, буряки.

1961 року відбулася реорганізація освіти, за якою стало обов'язковим 8-річне навчання. Однак багато з тих, хто народився до 1947 року, до 8-го класу не пішли. Після закінчення семирічки розійшлися і роз'їхалися: хто залишився у селі в колгоспі, а хто подався до міста. Частина з них виїхала на Цілину. З двох сьомих класів було сформовано один восьмий. Клас був дружний: учні активно працювали на полі, доглядали кроликів (при школах були створені міні-господарства із вирощення кролів). Восьмий клас закінчила з похвальною грамотою.

Продовжувати навчання вирішила в районній школі – в Летичеві, де у той час проживала з сім'єю сестра Марія. Складним був перший період навчання, коли до "селюків-новобранців" районні вчителі приглядалися надто пильно. Особливо пам'ятаються уроки хімії, української та російської мови і літератури, географії, а також німецької мови, що проводила класний керівник, уважна й добра до всіх учнів Аліса Анатоліївна Лукашук (випускниця Чернівецького університету). Завдяки їй Павліна ще глибше опанувала іноземну (німецьку) мову. Наполегливість і працьовитість брали верх. Нелегко було учням навколишніх сіл щоденно долати велосипедом (весна та осінь) 11 кілометрів, готуватися до уроків і в той же час допомагати у домашньому господарстві. Зате взимку можна було відпочити і взяти участь у роботі різних гуртків, відвідувати вечори відпочинку тощо. Школа на той час мала давати політехнічну освіту, тому по її закінченні випускники отримували свідоцтво про набуття спеціальності. Летичівська школа давала юнакам професію майстра-будівельника, а дівчатам – вихователя дошкільного закладу або піонервожатої. При підготовці піонерських вожатих передбачалося вивчення історії піонерської та комсомольської організації, народних і бальних танців, комсомольських і народних пісень, навчання організації позакласної та позашкільної роботи з дітьми тощо. Така професійна спрямованість лише переконала Павліну Степанівну, що вона буде вчителькою, що дитяча мрія здійсниться.

1966 рік ознаменувався тим, що у школі знову відбулися зміни: вона переходила на 10-річний термін навчання. Цього року відбулися останні випуски 11-х і перші 10-х класів. Вступ до вищих навчальних класів досить ускладнився. Зразу по закінченні школи Павліна Степанівна не витримала конкурсу на філологічний факультет (спеціальність "російська мова та література") Кам'янець-Подільського державного педагогічного інституту. Але вона не розгубилася: за направленням Летичівського районного комітету комсомолу обіймає посаду старшої піонервожатої Лисогірської восьмирічної школи, а через рік була переведена на таку ж посаду до Меджибзької середньої школи. Тоді ж одержала перші трудові відзнаки – грамоти райкому та ЦК комсомолу України. Робота піонервожатою переконує у правильності обраної професії. Працюючи у Меджибзькій середній школі, постійно відвідувала уроки вчителів, наполегливо готувалася до вступу у виш. Саме тоді вона переконалася, що рідне слово ближче до серця.

1968 року Ткачук Павлина стала студенткою українського відділу філологічного факультету Кам'янець-Подільського педагогічного інституту. Заступник декана М.А.Скорський, який ще на вступних помітив "толкову" дівчину, уперші ж дні навчання призначає її старостою групи. На другому курсі П.С.Ткачук обирають головою студентського профспілкового бюро факультету. Вона активно включилася в роботу: розподіл місць у гуртожитку, призначення стипендії, матеріальної допомоги малозабезпеченим студентам, організовує разом зі студентським профкомом і комсомольським бюро екскурсії до різних міст: Києва, Москви, Ленінграда, Одеси, Вінниці, Чернівців, Кишинєва та ін. Кожної осені разом зі студентами виїжджала в колгоспи для збирання урожаю.

Літні канікули студентка проводила не менш активно: працювала в піонерських таборах свого району, чим у значній мірі матеріально підтримала маму-пенсіонерку. В піонерському таборі зустріла свою долю – Миколу Каньосу. Після одруження продовжила навчання на денній формі.

П.С.Каньоса з глибокою вдячністю згадує своїх великих мудрих наставників і учителів: лагідного й інтелігентного викладача педагогіки, Педагога з великої літери – декана факультету Івана Юхимовича Гнатенка; вимогливого, доброго, але нетерпимого до ледарів, заступника декана – Миколу Андрійовича Скорського; спокійних і врівноважених куратора Тамару Андріївну Бабіну (викладача сучасної української літературної мови), Катерину Савівну Бащенко (викладача старослов'янської мови); енергійну, життєрадісну Марію Іванівну Чернущенко (викладача російської літератури). Пам'ятає, з яким захопленням слухали лекції з української літератури доцентів Семена Ілліча Білецького, Валентина Мусійовича Сапуна, Полікарпа Івановича Свідера, Матвія Мусійовича Хмелінського; багатство рідного слова відкривали викладачі сучасної української мови – Надія Яківна Грипас, Феодосій Якович Серєда, Олексій Олександрович Чехівський; російської мови навчали Семен Юхимович Вайнтрауб і Валентина Борисівна Серєда. А скільки нового й незвіданого в царині зарубіжної культури та літератури відкривали неповторні Євгенія Мойсеївна Гінзбург і Ольга Миколаївна Рокаш...

Відмінне навчання й активна участь у громадському житті факультету й інституту не залишилися поза увагою керівництва факультету: на третьому курсі їй призначено Ленінську стипендію.

Непомітно промайнули чотири роки навчання. Розподіл на роботу. Уважний, доброзичливий ректор інституту Іван Вікторович Івах вислуховує при розподілі кожного студента й підтримує в проханні – направити на роботу в місто Кам'янець-Подільський. 1972 року закінчує навчання в інституті й призначається на посаду бібліотекаря, а також за сумісництвом вчителя української мови та літератури в загальноосвітню школу №10 м.Кам'янець-Подільського. З материнською увагою поставився до молодих педагогів (а прийшло їх тоді аж шість) директор школи Лариса Борисівна Марковська. Уважна й привітна вона щиро допомагала молодим педагогам передавати здобуті знання.

1973 року молода сім'я поповнилася – народився син Андрійко.

1974 року доля знову приводить П.С.Каньосу до alma mater – вона обіймає

посаду лаборанта кафедри української мови. О.О.Чехівський – завідувач кафедри – крім основних обов’язків, дає випускниці години з практикуму та сучасної української мови. На жодне заняття не йшла без конспекту (так було в школі). Одного лютого дня проректор з навчально-виховної роботи В.І.Тищенко відвідав заняття П.С.Каньоси з сучасної української мови, яке проводила зі студентами філологічного факультету, й відзначив, що проведене воно на високому рівні. У травні 1976 року запропонував їй перейти на посаду асистента кафедри педагогіки та методики початкового навчання викладати сучасну українську мову.

Одразу ж П.С.Каньоса активно займається складанням екзаменів кандидатського мінімуму, обранням і затвердженням теми дисертації. Дослідження мовних явищ потребує добору величезного фактичного матеріалу, а це – українська художня література. Вона із завзяттям поринає у багатство рідного слова, формує мовну картотеку (понад 12 тисяч) до теми дисертаційного дослідження.

1977 року, перебуваючи на стажуванні (керівник В.В.Лобода), складає кандидатський іспит зі спеціальності. Консультується в академіка М.А.Жовтобрюха та професора, завідувача кафедри української мови Київського педагогічного інституту ім. М.Горького (нині Київський національний педагогічний університет ім. М.Драгоманова) А.М.Медушевського, в результаті чого затверджує наукову тему “Синтаксичні засоби вираження часових відношень у сучасній українській мові” в координаційній раді Інституту мовознавства АН України.

Ректор А.О.Копилов всіляко підтримував молодих викладачів у бажанні підвищувати свій фаховий і науковий рівень. 1979 року Павліна Степанівна вступила до аспірантури при кафедрі української мови Київського педагогічного інституту ім. М.Горького на заочну форму. Важко було поєднувати викладацьку роботу з навчанням. Але на кафедрі української мови Київського державного педагогічного інституту ім. М.Горького панувала доброзичлива атмосфера. З повагою ставилися до молодих колег-аспірантів досвідчені викладачі, відомі науковці: доктори філологічних наук, професори А.П.Грищенко, Г.М.Удовиченко, М.М.Пилинський, доктор філологічних наук (тоді ще доцент) М.Я.Площ, доценти Г.О.Козачук, Л.І.Мацько, Г.А.Довженко. Доктор філологічних наук, професор, дослідник синтаксичних словосполучень Григорій Михайлович Удовиченко був призначений науковим керівником. Завдяки його досвіду було чітко сплановано терміни виконання наукового дослідження. Вміле керівництво професора Г.М.Удовиченка, наполегливість аспірантки, підтримка сім’ї (чоловіка, матері, яка на той час переїхала до м.Кам’янець-Подільського) та й умови, що створювалися для молодих викладачів на кафедрі педагогіки та методики початкового навчання факультету підготовки вчителів початкових класів і в інституті, сприяли успішній роботі над дисертацією. Для завершення цієї роботи виш надав аспірантці можливість перейти на рік у денну аспірантуру. Наполеглива робота завершується успіхом – 24 вересня 1984 року відбувся захист дисертації, який увінчався присвоєнням П.С.Каньосі наукового ступеня кандидата філологічних наук.

Результати наукових пошуків публікуються в журналах “Українська мова та література в школі”, “Культура слова”, “Українське мовознавство” та ін. Крім того, виходять з друку методичні посібники з сучасної української мови для студентів і вчителів початкових класів.

У квітні 1990 року П.С.Каньосі присвоєно вчене звання доцента кафедри української мови.

Навчаючись в аспірантурі заочно, молодий викладач завжди була активна в громадському житті факультету: вона член партбюро факультету, куратор академічної групи, організатор екскурсій зі студентами своєї групи. По закінченні аспірантури вона ще активніше займається громадською діяльністю, крім посадових обов’язків, їй доручено редагувати факультетську стіннівку, а 1987 року обрано членом партійного бюро факультету і миського комітету партії (навіть внесено до списків у резерв на посаду третього секретаря).

Значна увага приділялася зв’язкам з освітніми закладами, що насамперед проявлялися в участі й проведенні методичних засідань та семінарів учителів початкових класів, виступах з науковими і методичними повідомленнями перед учителями.

У вересні 1987 року на пропозицію декана В.Г.Кузя погоджується обійняти посаду заступника декана педагогічного факультету. Два роки на цій посаді додали досвіду керівної роботи, ще більше проявилися людські якості Павлини Степанівни. А 1989 року, після обрання В.Г.Кузя на посаду ректора Уманського педагогічного інституту, П.С.Каньоса одноголосно обирається на посаду декана педагогічного факультету. Тоді на факультеті з’являється чимало нових турбот: одержання навчального корпусу №6 вимагало значних зусиль щодо переобладнання навчальних аудиторій та лабораторій, що були призначені переважно для проведення занять з технічних дисциплін, для потреб підготовки учителів початкових класів. Ректорат і колектив факультету всіляко підтримував ініціативу декана. Вдосконалюється матеріальна база факультету.

Життя вимагало відкриття нових спеціальностей і спеціалізацій: ініціатива Павлини Степанівни щодо набору 1994 року студентів на спеціальність “Педагогіка і методика середньої освіти. Біологія” була підтримана ректоратом. З того часу здійснюється прийом на поєднанні спеціальності “Педагогіка і методика початкового навчання” та “Педагогіка і методика середньої освіти. Біологія”.

Павлина Степанівна багато уваги приділяла активізації діяльності на усіх ділянках роботи як викладачів, так і формуванню активної життєвої позиції майбутніх учителів. Зміни у державі потребували нових підходів у підготовці спеціалістів. У 1995–1997 рр., коли виш проходив процедуру ліцензування та акредитацію, колектив факультету на чолі з Павлиною Степанівною доклав багатьох зусиль, щоб отримати якомога вищий рівень акредитації. Старання були не марними, і ВНЗ здобув четвертий акредитаційний рівень. Декана було нагороджено знаком “Відмінник освіти України”. У 1997 році П.С.Каньоса навчалася на курсах підвищення кваліфікації деканів педагогічних факультетів, влаштованих Міністерством освіти і науки України. У спілкуванні з колегами

ділилася своїм досвідом, виявляла переваги і не вирішені проблеми свого колективу, запозичувала все нове, набуває в інших вишах і гідне наслідування.

То ж незабаром вона внесла зміни до розвитку факультету, з якими погодилася вчена рада навчального підрозділу. А вже 1999 року було здійснено набір на спеціальність “Педагогіка і методика початкового навчання. Спеціалізація: англійська мова в початкових класах”. Через 3 роки, за підтримки ректорату, вперше оголосили і здійснили прийом студентів зі спеціалізацією “Німецька мова в початкових класах”. Такий крок був зумовлений уведенням до шкільних програм вивчення іноземної мови з другого класу. Крім того, за активної участі декана успішно ліцензуються спеціальності “Дошкільне виховання”, “Педагогіка і методика середньої освіти. Географія”, “Педагогіка і методика середньої освіти. Образотворче мистецтво”, “Педагогіка і методика середньої освіти. Музика” та “Екологія”. Активно включаються до підготовки ліцензійних матеріалів завідувачі кафедрами В.С.Карпалюк (мовознавчих дисциплін), В.М.Лабунець (теорії, історії музики та гри на музичних інструментах), М.Д.Матвєєв (біології, географії та екології), Н.Д.Моцик (математики з методикою викладання), Л.Б.Попова (педагогіки та методики початкового навчання), Н.О.Урсу (образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва), З.П.Яропуд (методики музичного виховання, вокалу та хорового диригування), О.С.Борейко (заступник декана з навчальної роботи), М.А.Печенюк (заступник декана з наукової роботи).

Факультет неухильно розширювався, зростає чисельно, зміцнював матеріальну базу, наукове та методичне забезпечення навчально-виховного процесу. У 2002 році за активної участі Павлини Степанівни ректорат відкриває навчально-методичний центр у м.Шепетівці (ініціювала цю справу разом із тодішнім проректором заочної форми навчання В.М.Федорчуком). Накопичення нових спеціальностей і спеціалізацій сприяло тому, що згодом на базі окремих з них з’явилися нові факультети (у 1992 році з’явився дефектологічний факультет, який переріс в інститут розвитку дитини (на сьогодні – це факультет психології та корекційної педагогіки); у 2004 році природнича складова очолюваного П.С.Каньосою підрозділу увійшла до новоствореного природничо-економічного факультету).

За півдну науково-дослідну (в активі Павлини Степанівни майже 150 наукових і науково-методичних праць) та навчально-виховну роботу декана неодноразово нагороджували грамотами університету, обласної, районної та міської адміністрацій, а також Міністерства освіти та науки України (1999, 2003 рр.), Президента України (2004 р.), АПН України (2010 р.).

Професор П.С.Каньоса – організатор і безпосередній учасник багатьох різноманітних конференцій з проблем українського мовознавства та питань удосконалення викладання рідної мови в освітніх закладах. У її послужному списку – кілька екологічних форумів, регіональні і Всеукраїнські наукові конференції, присвячені 120-, 125- і 130-річчю від дня народження М.Д.Леонтовича, Міжнародні – “Сучасна українська мова в системі підготовки вчителя початкових класів”, “Дитяча книжка як засіб виховання, навчання і розвитку особистості”, “Актуальні проблеми наступності дошкільної і початкової освіти” тощо.

За її ініціативи та безпосередньої участі започатковуються та продовжуються зв'язки з науковими установами та навчальними закладами згідно з укладеними угодами про наукове співробітництво, а саме: Інститутом педагогіки НАПН України (продовжено “Угоду” 12.12.2013 р.); Жешівським університетом (Польща, “Угода” підписана 24.10.2013 р.); Академією музики, театру та образотворчих мистецтв (Республіка Молдова, укладена “Угода” 26.09.2013 р.); Приватною художньою школою Наталії Гебертсбауер (Німеччина, укладена “Угода” 18.08.2013 р.). В рамках цих важливих угод здійснюється підготовка та друк статей у наукових збірниках і журналах, що видаються партнерами. Крім того, науковці залучаються до рецензування десятків наукових праць.

З нагоди 80-річчя від дня заснування Кам'янець-Подільського університету (1998 р.) декан зніщувала перший випуск збірника наукових праць (серія педагогічна) викладачів факультету. З 2008 року згідно з “Угодою...” про співпрацю з Інститутом педагогіки НАПН України спільно здійснюється випуск збірника наукових праць: “Педагогічна освіта: теорія і практика”, внесеного до Переліку наукових фахових видань України з педагогічних наук (Постанова Президії ВАК України від 26.05.2010 р. №1-05/4), а 2014 – до міжнародної науково-метричної бази INDEX COPERNICUS. Перший випуск у 2014 році (16 загалом) опубліковано з урахуванням зауважень комісії. Павліна Степанівна забезпечила їх вихід у світ, як відповідальний редактор. У її редакторському активі кілька десятків якісно відредатованих збірок матеріалів різних конференцій.

Спільно із колективом кафедри мовознавчих дисциплін П.С.Каньоса досліджує колективну тему “Формування комунікативних умінь в учнів початкових класів”. Крім того, продовжує досліджувати функціонування словосполучень і простих речень у синтаксичній системі української мови. З цих проблем у різних наукових виданнях опубліковано статті, виголошено повідомлення та доповіді на конференціях. Цікавить Павліну Степанівну проблема викладання української мови в початкових класах, впровадження інноваційних технологій у процесі підготовки вчителя початкової школи тощо. Із зазначених напрямів нею опубліковано чимало статей у журналах і збірниках як українських, так і в зарубіжних (Молдова, Республіка Білорусь, Російська Федерація, Польща).

Значну увагу П.С.Каньоса приділяє навчально-методичній роботі: у одноосібно і у співавторстві нею опубліковано ряд посібників для студентів спеціальності “Початкове навчання”, серед яких “Завдання для занять з української мови”, “Сучасна українська мова. Лексика, Фразеологія. Словотвір”, “Сучасна українська мова. Контрольні роботи з синтаксису української мови”, “Курс сучасної української мови”, “Односкладне речення в синтаксичній системі української мови”, “Риторика” тощо. Крім того, у співавторстві з доцентом А.Ф.Суворим опубліковано змістовну монографію “Педагогічний факультет Кам'янець-Подільського національного університету: минуле і сьогодення”, а до 50-річчя створення факультету – книгу-нарис “Педагогічний факультет: віхи розвитку”.

На високому науковому і навчально-методичному вона викладає лекційні курси зі “Вступу до мовознавства”, “Сучасної української мови”, “Української

мови професійного спрямування”, “Риторики”, “Лінгво-культури педагога”, “Оснoв комунікативної лінгвістики”, керує підготовкою курсових, дипломних і магістерських робіт.

Важливим етапом у житті колективу педагогічного факультету було відзначення у 2000 році 40-ка, 2005 – 45-ти, а 2010 – 50-річчя з дня створення педагогічного факультету, що стало своєрідним підведенням підсумків його діяльності. Велелюдні, яскраві і добре продумані організаційні заходи, які залишили чудові спомини у їх учасників – колишніх і теперішніх студентів, працівників дошкільної і шкільної освіти, представників багатьох вишів, художньо-творчої сфери, органів державної влади і місцевого самоврядування – готувалися і проходили за найактивнішої участі Павлини Степанівни.

Педагогічна діяльність Павлини Степанівни не обмежується факультетом та університетом: вона активно співпрацює з педагогічними колективами шкіл міста, району й області, де організуються і проводяться спільні засідання учителів та науковців з різних проблем організації навчально-виховного процесу; семінари, методичні об’єднання. Вона завжди знаходить час для спілкування з учителями: виступає з науковими повідомленнями, бере участь в обговоренні різних наукових і методичних проблем, приймає запрошення на участь у різних шкільних заходах, де передає свій багатий управлінський досвід, допомагає учительській спільноті зростати фахово. Не випадково, факультет підтримує творчі, ділові зв’язки з кількома десятками шкіл регіону, частина з яких стала базовими для проведення педагогічних практик.

Декан надзвичайно вболіває за кожного студента. Багато уваги приділяє індивідуальній роботі з ними: жодного не відрахувала з університету не поспілкувавшись, не з’ясувавши ситуацію, в якій перебуває студент. Добре знає, чим живуть її вихованці, які у них проблеми, життєвий тонус, що нового у гуртожитку. До неї невпинно йдуть зі своїми проблемами, сподіваючись на підтримку і пораду, бо бачать у ній свою другу маму, надійну і незрадливу.

Незважаючи на величезну завантаженість (крім професійних, вона ще й дружина, мати двох дорослих дітей, сердечна бабуся), завжди підтримує всі цікаві починання студентів: проведення КВК, конкурсів, тижнів “Казки”, рідної мови, біології, звітних концертів; організує огляд студентами виставок художників, концертів, всіляко залучає до ознайомлення з прекрасним. Сама ж вона закохана в літературу, особливо – поезію. У спілкуванні з молоддю намагається завжди повідомити щось нове, цікаве, посприяти у їхньому духовному розвитку.

За невтомну щоденну працю, організаторський і викладацький талант, велике і щире серце, її люблять і молоді, і старші. Професор Віктор Миколайович Федорчук вважає, що вона “належить до категорії людей, які чітко усвідомлюють, що в житті в першу чергу потрібно розраховувати на власні сили, фундамент яких закладається в дитинстві ... Гуманізм Павлини Степанівни пронизує усі сфери її багатогранної особистості. Адже вона на факультеті для студентів заміщає батьків і одночасно є їхнім наставником”. Доцент Неоніла Миколаївна Бурдаківська виділяє у постаті колеги професійність і особливі людські якості, поряд-

ність, щедрість душі, повагу до співрозмовника, незалежно від його вікового чи освітньо-наукового статусу, що свідчить про її високу інтелігентність.

Випускниця педагогічного факультету, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка Тетяна Іванівна Конькова згадує: “Для кожного з нас Павлина Степанівна була символом перемоги добра, можливості бути почутим, вислуханим. Вже сама її присутність, її слова, ласкава усмішка, атмосфера творчої доброзичливості та взаєморозуміння, яка супроводжувала спілкування, спонукала нас на добро, прагнення бути кращими, чистішими, теплішими один до одного ... Вона вміла широко вислухати кожного, так ненав'язливо підтримати, дотепно вкратити живе слово, що нам усім хотілося довірити їй найскромніше”.

“Старійшина факультету”, кандидат педагогічних наук, доцент Степан Михайлович Дмитрієв відгукується про Павлину Степанівну так: “Вражає її людяність, комунікабельність і велике милосердя. Допомагають у роботі декана незлопам'ятність, правдивість, вірність слову ... Неоціненна заслуга Павлини Степанівни в тому, що вона згуртувала людей у працездатний, міцний колектив, який працює творчо, стабільно. Вона не принижує гідність підлеглих, шанує колеги, не терпить свавілля, безладдя, безвідповідальності, до молодих відноситься з теплою, по-материнськи. Тисячі випускників педагогічного факультету дякують педагогу з великої літери, людині скромній, широко гуманній, чуйній, сильній духом, талановитій і завжди бадьорій”.

Очолюючи факультет упродовж 25-ти років (рекордний в університеті термін), Павлина Степанівна не втратила найкращих людських рис, вона і сьогодні виважена, толерантна, уважна й доброзичлива. Її величезний управлінський і організаторський досвід заслуговує на уважне вивчення, поширення і примноження, внесення до невмирущої всеукраїнської скарбниці, на якій будуть вчитися наступні покоління українців – чоловіків і жінок.

Література про П.С.Каньосу:

1. Гавришук, А. П. Висока державна нагорода [про П.С.Каньосу] / А. П. Гавришук // Студентський меридіан. – 2004. – 30 груд.

2. Завальнюк, О. М. Павлина Степанівна Каньоса / О. М. Завальнюк // Кам'янець-Подільський державний університет в особах / [творчий задум та загальна редакція О. М. Завальнюка]. – Кам'янець-Подільський, 2005. – Т. 2. – С. 200-216.

3. Костевич, І. Педагогічний почерк: [про П.С.Каньосу] / І. Костевич // Студентський меридіан. – 1995. – 8 берез.

4. Павлина Степанівна Каньоса – науковець, педагог, людина (до 35-річчя науково-педагогічної діяльності та 20-річчя перебування на посаді декана педагогічного факультету): біобібліографічний покажчик / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Наукова бібліотека; [уклад.: Т. В. Сологуб, Н. Й. Сивак, Л. М. Лавська; редкол.: О. М. Завальнюк (голова), В. С. Прокопчук (відп. ред.) та ін.]. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. – 84 с. + іл.

А.М.Завальнюк**Унікальна жінка, яка змінила свій факультет
(к юбілею професора П.С.Каньоси)**

В статті розглядаються і аналізуються основні етапи життя, педагогічної і наукової діяльності колишнього декана педагогічного факультету Каменець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, професора Павлини Степановни Каньоси.

Ключові слова: П.С.Каньоса, декан, педагогічний факультет, професор.

Одержано 10 червня 2014 року

УДК 378.11(092)

О.М.Завальнюк**Академік АНВО України О.В.Кеба: зразкове служіння
українській освіті й науці (до 55-річчя від дня народження)**

Досліджується життєвий шлях і науково-педагогічна діяльність Олександра Володимировича Кеби, академіка Академії наук вищої освіти України, доктора філологічних наук, професора, завідувача кафедри германських мов і зарубіжної літератури Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, відомого літературознавця, дослідника творчості А.П.Платонова, типологічних і генетико-контактних зв'язків у літературі ХХ ст., педагога і організатора науки.

Ключові слова: науково-педагогічна діяльність, університет, учений, літературознавство, компаративістика.

Олександр Володимирович Кеба – нині відомий учений, дослідник творчості А.П.Платонова, знавець типологічних і генетико-контактних зв'язків у літературі ХХ ст., педагог вищої школи і організатор науки – народився 31 липня 1959 року в місті Старокостянтинові Хмельницької області, в родині робітників і службовців. Батько, Володимир Васильович, напередодні Великої Вітчизняної війни навчався на учительських курсах, однак мрію стати педагогом перервала війна. Повернувся з фронту кавалером двох орденів Слави і ордена Червоної Зірки (був командиром відділення армійської розвідки, перед яким ставилося завдання здійснювати розвідку боєм і доставляти 3-за лінії фронту “язика” –